

Kuntaliitto
Kommunförbundet

**Vertailua eri maiden välillä
vapaaehtoistoiminnan roolista osana
ikääntyneiden asumisen ja palveluiden
järjestämistä**

Katariina Välikangas
Suomen Kuntaliitto

Tarkastelussa Ruotsi, Norja, Tanska ja Hollanti

- Palvelujärjestelmät rakentuneet kullekin hyvinvointivaltiolle omaleimaisesti
- Ruotsi, Norja ja Tanska edustavat pohjoismaista sosiaalidemokraattista hyvinvointivaltiomallia (julkisen sektorin vastuu, perustoimeentuloturva ja peruspalvelut, perheen rooli pieni)
- Hollanti edustaa eurooppalaista konservatiivista hyvinvointivaltiomallia (bismarckilainen toimijoita osallistava sosiaalivakuutusmalli, perheen vastuu ja kolmannen sektorin rooli keskeinen, julkinen palvelutuotanto suppeampaa)

Ruotsi ja vapaaehtoistyön asema

- Vapaaehtoistyön kattojärjestönä toimii Kansallinen vapaaehtoiskeskus (Volotärbyrån), jonka alla toimii alueellisia vapaaehtoiskeskuksia (toimivat vapaaehtoistyötä tekevien ja tarvitsijoiden välittäjinä)
- Ollut perinteisesti merkittävä kumppani, jolle myös osoitettu rahallista tukea
- Viime aikoina vapaaehtoistyö on määrällisesti vähentynyt ja samoin sen organisoitumisen aste on heikentynyt
- Vain alle kymmenesosa ruotsalaisesta vapaaehtoistyöstä suuntautuu hyvinvointisektorin alueelle
- Ikääntyneiden omaishoito on lisääntynyt: kun julkiset palvelut eivät ole vastanneet ikääntyneiden tarpeisiin, perheiden on täytynyt ottaa enemmän vastuuta omaistensa hoivasta
- Poliitiikan ja lainsäädännön kautta omaishoitajien roolia on täytynyt korostaa ja lisätä heille tarjottavan tuen määrää
- Valtio on osoittanut kunnille määrärahan, jolla kunnat voivat kehittää ja tuottaa omaishoitajille palveluita ja tukea
- Osa kunnista on palkannut omaishoitajan väliaikaisesti palvelukseensa tai hänelle on osoitettu määräraha korvaukseksi tehdystä työstä

Norja ja humanitaariset järjestöt

- Suurilla järjestöillä ja niiden kautta vapaaehtoistyöllä merkittävä rooli politiikan teossa
- Esimerkkinä Kansanterveysyhdistys (Nasjonalforeningen for folkehelsen), joka on panostanut dementia-työn kehittämiseen sekä muistisairaiden ja heidän omaistensa elämänlaadun parantamiseen
- Dementia-työ toteutuu keskusjärjestön ja kuntien vapaaehtois pohjalta toimivien paikallisyhdistysten yhteistyönä
- Järjestön keskeisimmät dementia-työn muodot ovat vaikuttaminen tiedon tuottamisella ja lobbaamisella poliittiseen päätöksentekoon niin valtionhallinnon kuin kuntien tasolla.
- Vapaaehtois pohjaisten paikallisyhdistysten tärkeä tehtävä on huolehtia, että muistisairaiden sekä heidän omaistensa palvelut järjestetään tarpeiden mukaisesti
- Tietoa tuodaan päätöksentekoon dementia-työstä sairautena ja sairauden edellyttämistä sekä asumiseen että hoivaan liittyvistä palveluista
- Joissain kunnissa on saatu paikallisyhdistyksen ja kunnan välille velvoittava yhteistyösopimus
- Tällä hetkellä Kansanterveysyhdistys panostaa paikallisyhdistysten kehittämiseen: rakenteellinen yhdenmukaisuus, tukea toiminnalle ja kattavuus

Tanska – pitkät perinteet vapaaehtoistoiminnassa

- Vapaaehtoissektori hyvinvointivaltion tärkeä ja arvokas partneri
- Sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoisorganisaatioita noin 300 kpl; päätehtävinä mm. konsultointi ja neuvonta, puhelintuki, informointi ja kampanjat, kotikäynnit ja vapaaehtoispuisteet
- Center for frivilligt socialt arbejde perustettiin 1992 tukemaan vapaaehtoistyötä
- Vapaaehtoisjärjestöjä tuetaan rahallisesti keskushallinnon toimesta sekä perusrahoituksena että projektirahoituksena. Esim. Sosiaalisen hyvinvoinnin ministeriö on osoittanut viime vuosina 4,5 miljoonaa kruunua projekteihin, joilla pyritään vahvistamaan vapaaehtoistyön edellytyksiä kunnissa
- Laki sosiaalisista palveluista 1998 on velvoittanut kuntia yhteistyöhön vapaaehtoisjärjestöjen kanssa
- Tanskassa on myös pyritty tunnistamaan esteitä, jotka esimerkiksi lainsäädännössä vaikeuttavat vapaaehtoistyön toteuttamista
- Huom. myös Seniorit auttavat senioreita -ohjelma (Ældre hjælper Ældre), joka loi seniorikansalaisten verkostoja ja ujutti vapaaehtoistyötä osaksi jokaisen ikääntyneen päivittäistä elämää
- Omaishoitajien vapaapäiviä hoidetaan vapaaehtoistoiminnan tuella
- Kehitettäessä ikääntyneiden asumista ja palveluita vapaaehtoistoiminta merkittävä toimija mukana

Hollanti – yhteisön vastuu

- Vapaaehtoistyö kiinteä osa asumisen ja palveluiden suunnittelua
- Vapaaehtoistyön osuus on merkittävä ja vapaaehtoistoimijat ovat tasavertaisia toimijoita ja kumppaneita asumisen tukemisessa
- Hollannissa pyritään monen eri toimijan yhteistyöllä kaikkia osapuolia tyydyttäviin naapurustomallia hyödyntäviin ratkaisuihin – dialogi kaikkien toimijoiden kanssa
- Yli 40 % yli 55 -vuotiaista hollantilaisista vapaaehtoistyössä: hoiva- ja hoitotyö, aluetoimintojen kehittäminen ja ikääntyneiden asioiden ajaminen
- Naapurustomallissa vapaaehtoistyön tukipisteiden ja osoitetun vapaaehtoistoimijan (ikääntyneen tukihenkilö) apu ensisijainen
- Merkittävin vapaaehtoisjärjestö, Welzijn Ouderen, toimii jokaisessa kunnassa: osassa hoitaa mm. tukipalveluita kuten hälytysten vastaanottamista tai ruoan jakelua

- Seniorikansalaisorganisaatio ANBO:n (yli 180 000 jäsentä) tehtävänä on vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon: eläkkeet, terveyspalvelujen saatavuus, ikärasismi, vuokra-asuntojen vuokrat, elinympäristön turvallisuus...
- ANBO:lla on jäsenilleen myös puhelin- ja nettineuvontapalvelu ja henkilökohtaista neuvontaa paikallispisteissä
- Mantelzorg: ensimmäisenä apua etsitään omaisten, läheisten ja yhteisön tuesta (3/4 hoivasta tuotetaan tätä kautta)
- Mantelzorg –läheisapua tarjoaville yli 80 tukipistettä, joissa tarjolla erilaisia tuen muotoja –tuen koordinaatiosta huolehtii kansallinen yhdistys, Landelijke Vereniging Steunpunten Mantelzorg
- Landelijke Organisatie voor Thuisverzorgers huolehtii valtion ja omais-/läheishoitajien välisistä suhteista ja edunvalvonnasta
- Landelijke Organisatie voor Vrijwillige Thuis hulp on linkki vapaaehtoisjärjestöihin ja yhteistyöhön heidän kanssaan
- Valtio tukee taloudellisesti osittain näitä kaikkia tukiorganisaatioita, mutta pääosa työstä tehdään vapaaehtoisvoimin
- + tutkimusyksikkö, joka tutkii, koordinoi ja tarjoaa ammatillista apua tukipisteille

Lisätietoja:

Yhteisöllisyyttä, laatua ja vaihtoehtoja.
Ikääntyneiden välimuotoisen asumisen
ratkaisuja Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja
Hollannissa

Katariina Välikangas, Ympäristöministeriön
julkaisuja 13/2009

Kiitos mielenkiinnosta!